ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка – Морської Лілії Іванівни на дисертацію НИКІФОРЧУК Жанни Василівни **«Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів»** на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі педагогіки за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність рецензованого дослідження зумовлена кардинальними змінами на всіх рівнях життєдіяльності суспільства, що спричиняють виникнення нових парадигм розвитку освіти, особливо у сфері вищої професійної освіти. Зазначені зміни зумовили кардинальну необхідність переорієнтації вектору існуючої системи у сфері навчання іноземних мов, зі знаннєвого на компетентнісний, де вагома роль відводиться активній позиції студента, а самоосвіта і самоусвідомлення освітньої траєкторії відповідатиме викликам сучасності.

З іншого боку, актуальність рецензованої праці визначається відсутністю серед українських і зарубіжних учених наукових досліджень, спрямованих на іншомовну підготовку богословів. Проблема загострюється ще й міжмовними аспектами, оскільки загальна світова глобалізація вимагає від людства вміння співіснувати у суспільстві в умовах так званого «глобального селища». Відповідно, належна іншомовна підготовка зазначених вище фахівців сьогодні вважається як така, що потребує вирішення. Саме на це спрямована рецензована наукова праця.

Про актуальність дисертації свідчить зв'язок теми роботи із науковою проблемою, над вирішенням якої працює кафедра англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка: «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер держреєстрації 0118U003128). Тему роботи затверджено Вченою радою Тернопільського

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
КАНЦЕЛЯРІЯ
Вхідний № 298/33-03.02
"29" 03 2023 р.

національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол No 6 від 24 січня 2023 р.).

Дисертаційна робота містить міцне методологічне підґрунтя: саме у плідній інтеграції підходів на кількох рівнях (загальнонауковому, конкретнонауковому та технологічному), а саме: системного, діяльнісного, культуроспрямованого, аксіологічного, емпатійного, гуманістичного, особистісно орієнтованого, комунікативного, компетентнісного, текстоцентричного, конструктивістського, контекстного, індивідуально-диференційованого та мультидисциплінарного та технологічного підходів вбачаємо актуальне вирішення задекларованої проблеми, запропонованої Никіфорчук Ж. В.

Робота чітко структурована і грамотно оформлена, що свідчить про володіння авторкою логікою наукового дослідження. Структура роботи відповідає меті дослідження й вирішуваним у ньому завданням: складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних літературних джерел із 285 найменувань, з яких 105 (практично більше третини) – іноземними мовами, і восьми додатків.

Науково-теоретичний рівень виконаної роботи забезпечений використанням комплексу теоретичних, емпіричних методів дослідження, методів статистичної обробки даних педагогічного експерименту, що забезпечують належне розв'язання поставлених у роботі завдань.

Оцінюючи ***найважливіші здобутки дисертаційного дослідження***, зазначимо такі, що мають вагоме значення для розвитку методичної науки: теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність методики формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів.

Дисертація Никіфорчук Жанни Василівни є комплексним дослідженням, положення якого мають належний рівень ***наукової новизни***, зокрема, ***особистий внесок дисертантки*** у предмет дослідження, полягає в тому, що:

- вперше теоретично обґрунтовано, практично розроблено й експериментально перевірено методику формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, котра передбачає

три етапи (дотекстовий, текстовий та післятекстовий); використання системи вправ і завдань, котра співвідноситься з визначеними етапами, розроблена з урахуванням лінгвістичних особливостей текстів релігійно-богословського змісту, містить три підсистеми вправ і завдань з відповідними групами вправ і завдань та спрямована на розвиток психологічних механізмів читання, формування вмінь ознайомлювального, переглядового та вивчаючого читання, вміння використовувати стратегії читання, інтерпретувати професійно орієнтовані тексти;

- уточнено критерії відбору навчального матеріалу;

- розроблено модель формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів за допомогою відповідних груп вправ і завдань;

- подальшого розвитку набуло визначення критеріїв оцінювання рівня сформованості англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів.

Належне вивчення дисертації дає підстави стверджувати, що робота є закономірною і своєчасною реакцією на сучасні вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців. ***Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації*** забезпечено їх аргументованим викладом. Достовірність отриманих дослідницею результатів забезпечується теоретичною обґрунтованістю та практичною реалізацією методики формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, широкою апробацією результатів та впровадженням їх у освітню практику закладів вищої освіти. Результати дослідження є достатньо висвітлені в наукових публікаціях здобувачки. Не викликає сумнівів належний науковий рівень дисертації, що підтверджує володіння нею теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку.

Аналіз дисертаційного дослідження Никіфорчук Жанни Василівни демонструє його беззаперечне ***теоретичне значення***: це перше українське дослідження, яке презентує методичну розробку для іншомовного професійно

орієнтованого навчання майбутніх богословів. Окрім цього, дослідниця зуміла привернути увагу до досліджуваного феномену з точки зору сучасних умов навчання в освітніх богословських закладах, поєднавши фундаментальну, культурологічну та загально методичну концепції, що дало їй змогу розробити комплексну методичну систему із центральним місцем у ній авторської методики навчання, і спроектувати модель її реалізації. ***Практичне значення*** отриманих результатів полягає у відборі фахових навчальних матеріалів для читання та професійно орієнтованої лексики з метою формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; у розробці навчально-методичного посібника з відповідними комплексами вправ та завдань; в укладанні методичних рекомендацій для викладачів англійської мови на богословських спеціальностях щодо організації навчального процесу з метою ефективного формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; у розробці силабуса та робочої програми навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» для спеціальності 041 Богослов'я.

Уже з перших сторінок дисертації (***у першому розділі***) дослідницею розглянуто комплекс питань, які, на думку Жанни Василівни, й складають теоретичні засади формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. Тут авторка дослідження пропонує вичерпну характеристику ключових понять, зокрема професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів та її структури, підходи до організації навчального процесу з іноземних мов у богословських навчальних закладах, зупиняючись детальніше на психологічних передумовах формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні, що надає роботі ознак системного міждисциплінарного характеру дослідження. Різноаспектний аналіз наукових розвідок дав змогу авторці роботи з'ясувати особливості англомовних професійно орієнтованих текстів, що лягли в основу процесу відбору навчального матеріалу й спроектувати обґрунтування сутності авторської методики, сутність котрої відображено у другому розділі роботи.

Нам імпонує системність і цілісність вибору і обґрунтування методологічних підходів до вирішення досліджуваної проблеми, зокрема цікавою є позиція авторки щодо культуроспрямованого, аксіологічного, емпатійного, а також текстоцентричного підходів як одних із провідних як на загально науковому, так і на специфічно методичному рівнях.

Безперечного схвалення заслуговує (у контексті роботи) авторська методика формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, сутності розробки котрої присвячено ***другий розділ дисертації***. Тут авторка чітко й грунтовно підійшла до вирішення головного завдання у процесі побудови методики – вивчення комунікативних потреб майбутніх фахівців, для яких створювалася методика. Вражає вичерпність й обґрунтованість специфіки відбору навчального матеріалу, де дослідниця спершу аналізує єдині наявні на освітньому ринку навчальні матеріали (два підручники: English Reader for Philosophy and Theology Students (укладачі Романова Т., Айгаре Л., Ісаєнко С.) та English for Theologians (спільний міжнародний проєкт України та США)), визначає критерії відбору навчального матеріалу, і на цій основі приходить до висновку про доцільність працювати у навчальному процесі з тими професійно орієнтованими текстами, які безпосередньо стосуються діяльності майбутніх богословів та їхніх професійних інтересів, тобто молитвами, псалмами, уривками зі Старого та Нового Завітів, відомостями про відомих служителів церкви, богослужінням, найбільшими святами християн, відомостями про релігію (відомостями про християнство як найпоширенішу релігію світу, релігію у Великій Британії, інші релігії світу).

Значним позитивом роботи є вичерпне обґрунтування системи вправ і завдань для формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, якій притаманні взаємозв'язки, зумовлені відповідними методичними цілями і завданнями, досягнення яких забезпечують високий рівень навченості студентів, з деталізацією етапів навчання відповідно до згаданої вище методики.

Однозначно цікавим і вартим наукової уваги є обґрунтування розробленої авторкою моделі формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів з урахуванням кредитно-модульної системи організації навчального процесу, причому таке обґрунтування подається на усіх можливих рівнях – методологічному, змістовому та операційному.

Є всі підстави для схвальної оцінки намагання авторки перевірити дієвість та валідність результатів проведеного нею дослідження. Повно і змістовно на сторінках дисертації відбито результати експериментальної частини роботи (***третій розділ дисертації***), якій притаманні чіткість, вмотивованість, логічність підходів. Никіфорчук Ж. В. проведено різноаспектний аналіз результатів дослідження, використані усі можливі критерії визначення надійності даних педагогічного експерименту, а тому не підлягає сумніву встановлена нею позитивна динаміка показників приросту навченості студентів, яку досить рельєфно віддзеркалює статистичний аналіз експериментального матеріалу як в основному тексті роботи, так і в додатках, які заслуговують на окрему похвалу щодо насиченості, повноти та комплексності. Схвальну оцінку заслуговують запропоновані методичні рекомендації, якими завершується третій розділ роботи. У ***висновках*** до дисертації надаються чіткі підсумки дослідження та розкриваються шляхи подальшого використання результатів роботи. Оформлення дисертаційного дослідження відповідає чинним вимогам. Робота добре проілюстрована рисунками і таблицями, прикладами вправ.

Загалом, вивчення й аналіз змісту дисертації Никіфорчук Ж. В. дає підстави зробити висновок про її значні позитиви, високий ступінь обґрунтованості наукових положень і сформульованих висновків, які є адекватні поставленим у роботі завданням. Це дає змогу узагальнити про досягнення мети дослідження.

Робота відзначається науковою новизною, теоретичним і практичним значенням. Основні результати відображено в 11 публікаціях, серед яких 4 статті у періодичних фахових виданнях України; 1 стаття у закордонному

виданні; тези 5 доповідей конференцій (1 у співавторстві) і навчально-методичний посібник у співавторстві «English for Theology Students» англійською мовою.

Попри загалом високу позитивну оцінку наукового пошуку, здійсненого у дисертації, слід зазначити низку ***дискусійних положень, зауважень і побажань:***

1. У підрозділі 1.3. авторка роботи здійснила вичерпний аналіз психологічних передумов формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, однак у роботі бракує чіткості щодо обґрунтування специфіки їх врахування у розробленій системі вправ і завдань.
2. Визначаючи основні характерні риси розробленої авторської методики, авторка роботи зазначає в останньому підрозділі третього розділу, про те, що використання системи вправ і завдань, спрямованої на формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні, забезпечує вивчення та запам'ятовування нових лексичних одиниць теологічного спрямування. У цьому контексті доцільними, на нашу думку, були б приклади вправ мнемотехнічного характеру, тим більше, що в роботі дисертантка наголошує на важливості дотичного до застосування такого типу вправ стратегічного компоненту (когнітивні стратегії) у структурі компетентності у читанні майбутніх богословів.
3. У підрозділі 1.2. дисертантка, вивчаючи сучасний стан дослідження проблеми формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, фактично обґрунтовує авторське розуміння структури цієї компетентності. Варто було б проілюструвати цю структуру рисунком, який би унаочнив взаємозв'язки й взаємозалежності між її компонентами.
4. У роботі дещо применшено значення описаних у першому підрозділі третього розділу критеріїв визначення рівнів сформованості досліджуваного феномену відповідно до описаної структури. Слід було, на нашу думку, виділити в окремий підрозділ цей матеріал дослідження

з чітким окресленням дескрипторів рівнів сформованості англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, за якими здійснювалися оцінювальні процедури у ході експериментального навчання.

Однак згадані вище зауваження не є принциповими, не мають вирішального впливу на достовірність й обґрунтованість висновків, зроблених дисертанткою. Загалом висока наукова якість дисертаційного дослідження, її позитивна оцінка є незмінною.

Отже, наукове значення дисертації Никіфорчук Ж. В. визначається предметом дослідження і полягає в тому, що вперше обґрунтовано методику формування англомовної професійно орієнтованої компетентності у читанні майбутніх богословів, розроблено модель і систему вправ для реалізації створеної методики. Результати дослідження мають практичну цінність для професійної підготовки майбутніх богословів.

Аналіз дисертації та наукових публікацій Жанни Василівни Никіфорчук, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, не дає підстав припускати, що в них мають місце порушення академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація). Зокрема, в разі використання ідей, тверджень, відомостей із зовнішніх джерел інформації, в роботі завжди є на них посилання, що відповідає нормам законодавства про авторське право й суміжні права.

ВИСНОВОК: Дисертація Никіфорчук Ж. В. «Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів» є завершеним, самостійно виконаним дослідженням, яке має концептуальну основу, наукову новизну, велике теоретичне і практичне значення, вносить значний вклад у вивчення проблем теорії і методики навчання іноземних мов.

Відповідно стверджуємо, що Никіфорчук Ж. В. виконала актуальне дослідження, яке відповідає нормативним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року «Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка, Жанна Василівна Никіфорчук, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри іноземних мов
для природничих факультетів
Львівського національного
університету імені Івана Франка **Л. І. Морська**

Підпис Л. І. Морської засвідчую.

Вчений секретар університету **О. С. Грабовецька**